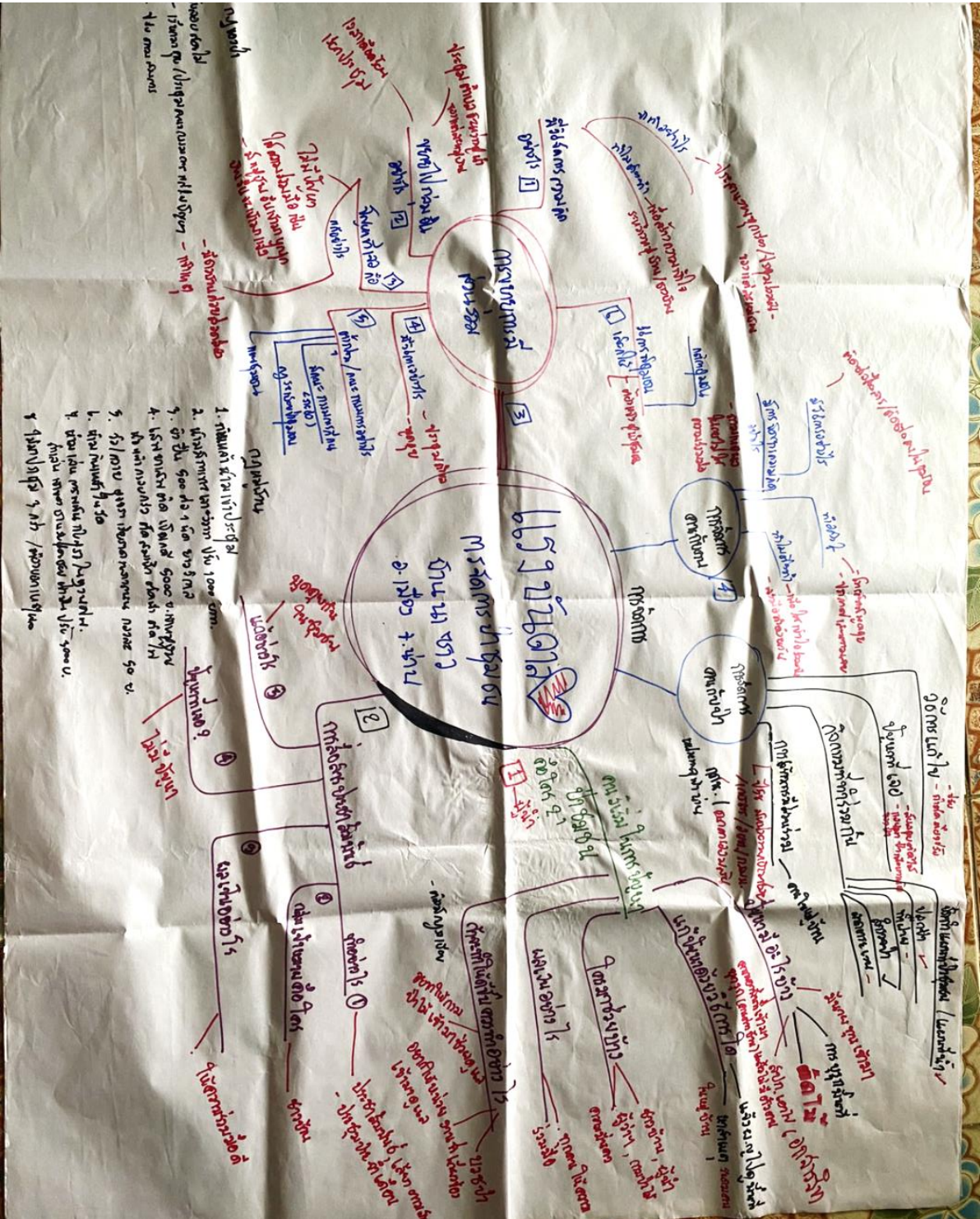

บ้านนาชาว ตำบลนาชาว อำเภอเมือง จังหวัดน่าน

รูปที่ 11 แผนที่ความคิดจากเครือข่ายป่าชุมชนบ้านนาชาวนา ตำบลนาชาวนา อำเภอเมือง จังหวัดน่าน

บ้านนาชาว ตำบลนาชาว อำเภอเมือง จังหวัดน่าน

1. ข้อมูลพื้นฐาน

1.1 ประวัติความเป็นมา

บ้านนาชาว ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ตำบลนาชาว อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน อยู่ห่างจากอำเภอเมืองน่านไปทางทิศใต้ ระยะทางประมาณ 1 กิโลเมตร บ้านนาชาว เป็นหมู่บ้านชุมชนชาวพื้นเมืองที่ตั้งถิ่นฐานอยู่บนราบปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าตั้งมาอยู่ประมาณ 200 - 300 ปี พ่อเจ้าหลวง หัวหน้าและพ่อแสน กาวีสถาน ทั้งสองได้พาครอบครัวและบริวารมาจากเมื่อเชียงแสน มาตั้งบ้านเรือน และที่ทำกินอยู่ที่ทิศตะวันออกของลำน้ำซาว ต่อมาเมื่อมีคนมากขึ้น มีการปลุกต้นไม้ 3 ต้น พร้อมตั้งวัด ใหม่ ๆ และต้นล่อง

ในปี 2395 สร้างวิหารวัดนาชาว ซึ่งปรากฏหลักฐานมาถึงทุกวันนี้ และยังมีพิพิธภัณฑสถานชาติมาหลายชั่วอายุคน ทั้งที่เป็นพื้นที่อยู่อาศัย พื้นที่ทำกิน รวมถึงแหล่งอาหาร โดยเฉพาะแหล่งน้ำธรรมชาติ ซึ่งมีลำน้ำซาว เป็นลำน้ำสายหลัก และมีลำห้วย 2 สาย คือลำห้วยชากบ ห้วยละวาย ไหลสู่ห้วยม่วง และไหลลงลำน้ำซาว ที่อยู่ในพื้นที่ของหมู่บ้าน ชุมชนถือว่ามีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตและแหล่งอาหารมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะการใช้น้ำจากแหล่งน้ำในผืนป่าธรรมชาติ ที่ยังคงอุดมสมบูรณ์และเป็นป่าต้นน้ำที่สำคัญ ซึ่งชาวบ้านได้ร่วมกันอนุรักษ์และรักษาไว้ประมาณ 235 ไร่ สำหรับใช้ประโยชน์ในหลาย ๆ ด้าน เช่น เป็นป่าชุมชน ป่าต้นน้ำ ป่าอนุรักษ์ ป่าใช้สอย โดยเฉพาะการใช้น้ำจากลำห้วยชากบ ห้วยละวาย ไหลสู่ห้วยม่วง ลำน้ำซาว น้ำเพื่อการเกษตร โดยมีพื้นที่รับประโยชน์ประมาณ 1,216 ไร่

1.2 ตำแหน่งที่ตั้งของหมู่บ้าน

ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอเมือง พิกัด 47Q, x: 679920 Y: 2071496 โดยมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับ	ตำบลไชยสถาน
ทิศใต้	ติดกับ	บ้านก้อดใหม่พัฒนา
ทิศตะวันออก	ติดกับ	ตำบลคูใต้
ทิศตะวันตก	ติดกับ	ตำบลบ่อสวก

1.3 สภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศ

ลักษณะเป็นที่ราบหุบเขา มีลำน้ำชาวไหลผ่าน โดยมีพื้นที่ประมาณ 1,627 ไร่ แยกเป็น ที่อยู่อาศัย 111 ไร่ พื้นที่การเกษตร 1,216 ไร่ ป่าชุมชน 200 ไร่ พื้นที่สาธารณะ 100 ไร่ และมี 3 ฤดู โดยฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่ เดือนมีนาคม – พฤษภาคม ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่ เดือน มิถุนายน – ตุลาคม และฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน - กุมภาพันธ์

1.4 ประชากร

ประชากรทั้งหมดเป็นชาวบ้านพื้นเมืองไทยลานนา อาศัยอยู่ 126 ครัวเรือน มีประชากร 426 คน แยกเป็น ชาย 201 คน และ หญิง 225 คน แยกเป็นแต่ละช่วงอายุ ดังนี้ วัยเด็ก จำนวน 42 คน วัยแรงงาน 167 คน ผู้สูงอายุ 75 คน เยาวชน 32 คน คนพิการในชุมชน จำนวน 10 คน

1.5 อาชีพหลัก/พืชหลักในชุมชน

อาชีพหลัก ครัวเรือนที่ทำเกษตรผสมผสานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 10 ครัวเรือน
ทำนา ทำนา จำนวน 110 ครัวเรือน พื้นที่ทำนา 414 ไร่ ผลผลิต 480 กิโลกรัม/ไร่ ปลุกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ จำนวน 40 ครัวเรือน เนื้อที่เพาะปลูก 731 ไร่ ผลผลิต 400 กิโลกรัม/ไร่ ปลุกยางพารา จำนวน 80 ครัวเรือน เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงวัว 20 ครัวเรือน เลี้ยงปลา 51 ครัวเรือน เลี้ยงหมู 25 ครัวเรือน เลี้ยงไก่พื้นเมือง 50 ครัวเรือน

อาชีพเสริม รับจ้างทั่วไป ทั้งภายในชุมชนและนอกชุมชน เช่น ทำงานในบริษัท ร้านค้า โรงงาน อุตสาหกรรม ต่างจังหวัด ภาคกลาง ภาคใต้ จำนวน 30 ครัวเรือน อัตราค่าจ้างวันละ 300 บาทต่อวัน งานที่รับจ้างมากที่สุด คือ โรงงานอุตสาหกรรม พี่เลี้ยงเด็ก ดูแลผู้สูงอายุ ช่างก่อสร้างบ้าน (ภาคใต้) งานด้านการเกษตร รวมถึงอาชีพหลักตก จำนวน 90% ของครัวเรือนทั้งหมด

1.6 สภาพพื้นที่ก่อนและหลังการทำกิจกรรมด้านการจัดการไฟฟ้าและฝุ่นควัน

บ้านนาชาว หมู่ที่ 1 ตำบลนาชาว อำเภอเมือง จังหวัดน่าน มีพื้นที่ป่าชุมชนทั้งหมด 5 แปลง ดังต่อไปนี้ แปลงที่ 1 ป่าชุมชนไธยกแฮต 39 ไร่ รอออก น.ส.ร อีก 44 ไร่ แปลงที่ 2 ป่าชุมชนแพะหลวง 163 ไร่ แปลงที่ 3 ป่าชุมชนบ่อขยะบ้านนาชาว 6 ไร่ แปลงที่ 4 ป่าชุมชน (สวนสาธารณะประโยชน์) 27 ไร่ และแปลงที่ 5 ป่าชุมชนชุมชนแร่เจ้าหลวง 16 ไร่

สภาพพื้นที่ก่อนทำกิจกรรมด้านการจัดการไฟฟ้าและฝุ่นควัน แต่ก่อนเป็นป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ หลังจากนั้นมีการบุกรุกพื้นที่จากกลุ่มนายทุนและชาวบ้านบางกลุ่มทำให้ป่าเริ่มเสื่อมโทรมลง รวมถึงชาวบ้านยังขาดความรู้ในเรื่องของการจัดการไฟฟ้าในพื้นที่ทำให้ไฟมีการลุกลามเข้าไปในเขตพื้นที่ป่าชุมชนและพื้นที่อื่นๆ ส่วนในปัจจุบันหลังจากการทำกิจกรรมด้านการจัดการไฟฟ้าและฝุ่นควัน พื้นที่ป่ามีความอุดมสมบูรณ์เพิ่มขึ้น ชาวบ้านในชุมชนมีการทำแนวกันไฟรอบแนวเขตป่าชุมชนเพื่อป้องกันการเกิดไฟฟ้าที่จะลุกลามเข้าไปในพื้นที่ป่าชุมชน และมีการห้ามและปรับตามมาตรการของอำเภอ

2. ข้อมูลเชิงลึก

แรงบันดาลใจในการจัดการป่าชุมชนของบ้านนาขาว ตำบลนาขาว อำเภอเมือง จังหวัดน่าน

กรณีเริ่มในการแก้ไขปัญหาป่าชุมชน

กรณีเริ่มในการแก้ไขปัญหาป่าชุมชน คือ ผู้นำชุมชน ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ มีกลุ่มนายทุนเข้ามาบุกกรุกพื้นที่ป่าชุมชน มีการตัดไม้ทำลายป่า และคนต่างบ้านเข้ามาบุกกรุกพื้นที่ แก้ปัญหาโดยการแจ้งผู้ใหญ่บ้านหรือผู้นำชุมชนให้ไปตรวจสอบพื้นที่ที่ถูกบุกรุก โดยมีหลายหน่วยงานเข้ามาช่วยเหลือ ได้แก่ มีกลุ่มชาวบ้าน ผู้นำ ผู้ว่าฯ กรมป่าไม้ หน่วยงานความมั่นคงเข้ามาช่วยเหลือ ผลที่ได้คือทุกคนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ถ้าจะทำให้มันดีขึ้นคืออยากให้กรมป่าไม้เข้ามาช่วยดูแลสม่ำเสมอ มีการบวชป่าและอยากให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาสนับสนุน

การสื่อสาร/เชิญชวนในการดำเนินการแก้ไข

การประชาสัมพันธ์ผ่านเสียงตามสายในหมู่บ้าน การประชุมประจำเดือน กลุ่มเป้าหมายคือชาวบ้านในหมู่บ้าน โดยชาวบ้านทุกคนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการช่วยกันอนุรักษ์ป่าชุมชนรวมถึงการใช้ทรัพยากรจากป่าชุมชนตามกฎระเบียบที่ได้ตั้งไว้ร่วมกันและถ้ามีชาวบ้านไม่ให้ความร่วมมือก็จะพูดคุยกันในชุมชน ยึดเสียงส่วนใหญ่ในการตัดสินใจ ยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

การขยายการมีส่วนร่วม

เครือข่ายป่าชุมชนชาวบ้านบ้านนาขาว หมู่ที่ 1 ตำบลนาขาว อำเภอเมือง จังหวัดน่าน มีการตั้งกลุ่ม/คณะทำงานของป่าชุมชนทั้งหมด 15 คน และมีที่ปรึกษาอีก 6 คน มีการจัดการความคิดของคนโดยการประสานงานกันทุกเรื่อง มีการประชุมร่วมกันของแต่ละหมู่บ้าน เพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างหมู่บ้าน/ชาวบ้าน และมีประชุมตำบลระหว่างผู้นำชุมชนของแต่ละหมู่บ้านเวลาที่มีเรื่องเดือดร้อน ช่วยกันระดมความคิดและปรับทัศนคติร่วมกันโดยมีเครือข่ายของหมู่บ้าน/ชุมชนเป็นสื่อกลาง เพื่อสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกันในการช่วยกันอนุรักษ์ป่าชุมชน รวมถึงการใช้ทรัพยากรและผลผลิตจากป่าชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการขยายไปยังกลุ่มอื่นโดยมีผู้นำชุมชนเป็นผู้ประสานงาน

แผนชุมชน/ข้อตกลงป่าชุมชน

1. มีการทำแนวกันไฟตามแนวเขตป่าชุมชนในช่วงฤดูแล้ง
2. มีการเดินสำรวจป่า ดูพื้นที่ป่าอยู่เสมอ

คณะกรรมการประชุมชน			
3. นายณรงค์ สถานอุ้น	ประธาน	13. นายอนันต์ ชาววงศ์	กรรมการ
4. นายเสวียน ธิธา	ผู้ช่วย	14. นายอรุณ เขียวคำอ้าย	กรรมการ
5. นายคำหมื่น อินวุฒิ	ผู้ช่วย	15. นายใหม่ พรหมวัน	กรรมการ
6. นายจรัส เมืองเงิน	สออต.	16. นายละเอียด สมศักดิ์	กรรมการ
7. นายสีเนียร สถานอุ้น	สออต.	17. นางจิริพัฒน์ ชาววงศ์	กรรมการ
8. นาย พรสิต ชมพูชนะไพร	กรรมการ	18. นางวาสนา มาศยะ	ที่ปรึกษา
9. นายสีโทน ลา	กรรมการ	19. ผู้ใหญ่ลัก นันตา	ที่ปรึกษา
10. นายรณภูมิ ชาววงศ์	กรรมการ	20. ผู้ใหญ่ทวี สถานอุ้น	ที่ปรึกษา
11. นายคำยแก้ว สายธิตา	กรรมการ	21. ผู้ใหญ่บุญมี นันไชย	ที่ปรึกษา
12. นายเอกรินทร์ อินวุฒิ	กรรมการ	22. ครุฑมอแสง สรวงศักดิ์	ที่ปรึกษา
		23. รตท.นพเดช แสงอินทร์	ที่ปรึกษา

กฎระเบียบชุมชน

24. กินเหล้าห้ามเข้าประชุม
25. ห้ามมีการทะเลาะวิวาท ปรับ 1,000 บาท
26. ยิงปืน ปรับ 500/1นัด ยามวิกาล
27. เสพยาเสพติดเป็นคดี 5,000 บาท เข้าหมู่บ้าน
28. ห้ามเผาป่า ฝ่าฝืนปรับ 100,000 บาท
29. ห้ามตัดไม้ ถ้าจะตัดต้องขออนุญาตจากผู้นำชุมชนก่อน

กฎ กติกาชุมชน

กฎเกณฑ์การใช้ประโยชน์ในป่าชุมชนในขอบเขตที่ไม่ทำลายและใช้ประโยชน์ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น การเข้าไปเก็บเห็ด หาหน่อไม้ การนำไม้มาใช้ส่วนรวม/สาธารณะประโยชน์ (สร้างวัด สร้างศาลา) สามารถทำได้ ยกเว้นการหาเห็ด หาหน่อไม้ หรือตัดไม้เพื่อนำไปขาย ซึ่งไม่สามารถทำได้

การจัดการคนกับคน

มีการจัดการความคิดของคนโดยการเรียกชาวบ้านในหมู่บ้านมาประชุมทำข้อตกลงร่วมกันในเรื่องแนวทางในการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรจากป่าชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างความเข้าใจให้ตรงกัน

การจัดการคนกับป่า

ปัญหาในการจัดการคนกับป่า คือ การที่ชาวบ้านเข้าไปใช้ทรัพยากรในพื้นที่ป่าชุมชน เช่น การลักลอบตัดไม้ แอบเผาป่าเพื่อหาของป่าบางครั้งอาจจะส่งผลกระทบต่อป่าชุมชนในเรื่องของการฟื้นฟูทรัพยากร วิธีการแก้ไขก็คือการทำข้อตกลงร่วมกัน การปรับตามกฎระเบียบ รวมถึงการมีกิจกรรมในการช่วยอนุรักษ์ ฟื้นฟูป่าชุมชนที่ให้ชาวบ้านทำร่วมกัน ได้แก่ การจัดทำแผนที่ป่าชุมชน/แผนที่น้ำ การปลูกป่าเสริม และการสำรวจป่า

SWOT การจัดการป่าชุมชนบ้านนาชาว ตำบลนาชาว อำเภอเมือง จังหวัดน่าน	
<p style="text-align: center;">จุดแข็ง</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้นำและชาวบ้านส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการช่วยกันอนุรักษ์ป่าทำให้ป่ามีความอุดมสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น - ชาวบ้านส่วนใหญ่มีความตระหนักในการอนุรักษ์ป่าชุมชน - ชาวบ้านส่วนใหญ่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของชุมชนที่ได้ตั้งไว้ร่วมกัน - มีกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมในการอนุรักษ์ป่าชุมชน เช่น การปลูกป่าเสริม และการสำรวจป่า และการทำแนวกันไฟตามแนวเขตป่าชุมชนในช่วงฤดูแล้ง - ปัจจุบันป่าชุมชนมีแนวเขตที่ชัดเจน 	<p style="text-align: center;">โอกาส</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีหลายหน่วยงานเข้ามาช่วยเหลือ ได้แก่ ผู้นำ ผู้ว่าฯ กรมป่าไม้ หน่วยงานความมั่นคง เข้ามาช่วยในแก้ไขปัญหาพร้อมกับชาวบ้าน - มีหน่วยงานเข้ามาช่วยเหลือในเรื่องการทวงคืนผืนป่าที่ถูกนายทุนบุกรุกพื้นที่ป่าชุมชนและขอพื้นที่เป็นออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง (น.ส.ล.)
<p style="text-align: center;">จุดอ่อน</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีชาวบ้านบางกลุ่มเข้าไปใช้ทรัพยากรในพื้นที่ป่าชุมชน เช่น การลักลอบตัดไม้ แอบเผาป่าเพื่อหาของป่าจนส่งผลกระทบต่อป่าชุมชนในเรื่องของการฟื้นฟูทรัพยากร - มีชาวบ้านบางกลุ่มร่วมมือกับนายทุนในการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อทำประโยชน์ 	<p style="text-align: center;">อุปสรรค</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีกลุ่มนายทุนเข้ามากการบุกรุกพื้นที่ป่าชุมชน มีการตัดไม้ทำลายป่า - คนต่างบ้านเข้ามาบุกรุกพื้นที่ - ขาดงบประมาณในการสนับสนุนในเรื่องการอนุรักษ์ป่า - ชาวบ้านบางกลุ่มยังขาดความรู้ในเรื่องการจัดการป่าชุมชนและไฟป่า

ข้อเสนอแนะ : อยากให้กรมป่าไม้เข้ามาช่วยดูแลสม่ำเสมอ มีการบวชป่าและอยากให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาสนับสนุน